

BISERICA ȘI ȘCOALA.

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

<p>PREȚUL ABONAMENTULUI.</p> <p>Pentru Austro-Ungaria: Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor. Pentru România și străinătate: Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.</p>	<p>PREȚUL INSERTIUNILOR :</p> <p>Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte 8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.</p>	<p>Correspondențele să se adreseze Redacțiunii „BISERICA și ȘCOALA“ Ear banii de prenumerațiune la TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.</p>
---	--	--

Nr. 6379/1904.

Circular

cătră toți inspectorii școlari de sub jurisdicțiunea Consistorului gr.-ort. român din Arad.

În vederea necesității de a se păstra unitatea în ortografia și terminologia cărților didactice folosite în școlile confesionale de sub jurisdicțiunea acestui Consistor, precum și conșiderând interesele tipografiei diecezane, care este un institut cu mențiunea de a **oferi ajutor bisericilor sărace**, pe viitor numai astfel de manuale didactice se vor admite spre folosire în școlile susamintite, **cari vor fi cenzurate prin acest Consistor și vor fi tipărite cu ortografia Academiei Române în tipografia noastră diecezană din Arad.**

Ceea-ce se aduce la cunoștință publică spre știre și conformare.

Arad, 7/20 Noemvre 1904,

Ioan I. Papp
Episcop.

Preoții catiheți.

Pe motive de practicabilitate și necesitate s'au fost încredințat catehizările învățătorimei. Țin să-mi exprim recunoștința față de corpul învățătoresc pentru zelul, cu care a propus religiunea în școlile noastre elementare. Eră o adevărată plăcere a azistă la examenele din religiune. Și totuși sunt pentru catehizările preoțești.

Dreptul și datorința de a învăța în biserică este a preotului, astfel și catehizarea aparține misiunii sale învățătoarești. În catehizări are preotul să-și facă credincioșii accesibili pentru viața religioasă-morală în spiritul bisericii sale; să formeze caracterul confesional al creștinului și să-l lege de persoana sa, ca să-i fie lui viu ascultător și următor, precum Domnul a lăsat să fie biserica sa constituită din parte învățătoare și ascultătoare.

E dar' chestiune de doctrină bisericească, ca preotul să catehizeze.

Pe aceasta bază principală s'a ridicat autoritatea noastră bisericească peste motivele tehnice aduse pentru catehizarea tinerimei prin învățători și a ordonat ca preoțimea să catehizeze.

Ni-se zice: propunerea religiunii e în strictă legătură cu celelalte obiecte de învățământ, cari toate conclud la cauzalitatea dumnezeiască, din care se constituiesc sentimentele religioase-morale ale elevilor.

Foarte bine. Nici de acum nu are să fie altfel în școala confesională, ci învățătorul va aduna toate elementele religioase morale din cunoștințele tratate de dânsul, prin ce va întări caracterul religios-moral al elevului din motivele revelațiunii naturale.

Sentimentul religios moral care astfel se formează în școală dă pe omul moral, în unele locuri cu colorit creștinesc iar în alte locuri și fără aceasta. Aici învățământul religiunii se restrânge la o filozofie a religiunii, lipsită de baza pozitivă a religiunii.

Chemarea preotului în școală este să lege acel sentiment religios-moral de religiunea pozitivă cuprinsă în revelațiunile supranaturale, în cari este cuprins caracterul divin al bisericii și al instituțiunilor ei.

Izvorul acestei învățături este sfânta Scriptură și sfânta Tradițiune, iar acestea numai preotului îi sunt date pentru interpretare. Și chemarea preotului în școală este, că pe aceste baze să formeze caracterul ortodox al elevului, confesionalitatea lui, ca să avem și creștin bun și ortodox bun.

Să privim din distanță cum își împlinesc preoții celorlalte confesiuni misiunea de catiheți și vom înțelege cum de inteligența acelor biserici e atât de insuflețită, am putea zice fanatizată pentru biserica și preoțimea sa. Cum jură ultra-

montanii pe numele episcopului din Roma și calvinii pe Calvin etc. Parcă fiecare e un doctor în teologie. Sunt de părere, că dacă nu preoții i-ar fi catehizat în spiritul confesionalității lor nu ar fi atât de mari confesionaliști.

Unde lipsește aceasta educație confesională, se cresc caracterele interconfesionale, de cătră cari se poate surpă biserica și preoțimea ei.

Și ni-se mai zice: nu toți preoții sunt capabili de a propune studiul religiunii după recerintele metodice moderne. Admit, că vor fi ici colea deficiente precum e și la alte cleruri. În aceste cazuri excepționale ne vom ajuta însă cu substituția prin învățator, rămânând preotului numai actul de prezență la catehizare și supraveghierea. Că nu metoda face duhul confesional ci duhul preotului, care stă ca un chip sfânt înaintea elevului. Nu admit însă, că preoțimea noastră să nu fie capabilă de catehizare, căci ia își are instruirea teologică superioară învățătorului și pe lângă aceasta face curs teoretic și practic de catehizare la institutul din care ese. Păcatul a fost, că o parte a preoțimei a lăsat situația cum a aflat-o, și norocul nostru a fost în învățătorime, care a provăzut catehizările acolo unde ele erau părăsite de cătră preoți. Această neglijență a preoțimei s'a și răzbunat amar asupra ei, prin invaziunea sectarilor între turma lor încredințată de Mântuitorul Hristos.

Pe ultramontani i-a învățat minte de catehizare cele 40 milioane de suflete ce le luară de la dâșii protestanții numai pentru-că neglijaseră a se ocupa cu creșterea bisericească a poporului, care apoi la primul cuvânt de învățatură a protestanților dezertară și se făcură protestanți. E timpul suprem să învățăm și noi minte de catehizare din cât am perdut până acum și să ne facem datoria.

Si vis pacem para bellum. Dacă vrem în biserică pace neconturbată de zguduirile externe, biserică viuă să avem, să ne punem la lucru, preoții să iee cuvântul în școală și să încoroneze opera învățământului poporal cu formarea caracterelor ortodoxe, cari să reziste tentațiunilor interconfesionale.

Suntem conștii de greutățile ce le vom întâmpina pe timpul tranziției. Sentimentul datorinței însă trebuie să fie mai mare decât temerea de acele greutăți și copiii să vină la Hristos, care i-a chemat la sine; iar preoții sunt apostolii lui Hristos.

R. Ciorogariu.

Numeri de aur ai catehismului ortodox.

De preotul Cornel Lazar.

Cunoașterea principiilor cardinale ale religiunii este datorința fiește-cărui creștin; fiind-că, dintre toate științele, învățăturile, cea mai de folos pentru creștini este: învățatura creștinească a religiei sale. Aceeași sfântă

datorință o avem și noi dretcredincioșii creștini: cler și popor, eclesia docens și eclesia discens.

Principiile religiunii noastre sunt sistemisate în catehismele noastre; pe basa catehismului ortodox¹⁾ am compus într'un întreg mai accesibil în nucleo principiile cardinale ale religiunii noastre și ca acestea adevăruri să se întipărească mai ușor în mîntea și inima noastră, ne-am folosit de sistemul ritmologic intitulând acest mic opușcul: „*numeri de aur ai catehismului ortodox*”. Am făcut aceasta din curata iubire cătră neamul și biserica mea, pentru întărirea religiosității și moralității, ca toți cei-ce le vor ceti aceste, să-și câștige fericirea pământească și eternă; tuturor să străluciască lumina adevărului calauzindu-i în viața aceasta!

Preoțimea va folosi acest opoșcul de îndreptar întru luminarea poporului; iar poporul va gusta laptele nefalsificat al creștinătății întipărintu-și în mîntea și inimă acești numeri de aur:

I.

Un Dumnezeu avem un Domn.²⁾

Una e biserica lui Hristos și sfântă.³⁾

Unul este capul (nevăzut) al bisericii Iisus Hristos. (Efes III. 5. Ibid 21—23.)

Una este credința, singura mântuitoare: cea dreptcredincioasă a răsăritului. (Luca XXII. 34.)

Un simbol autentic al credinței avem: Simbolul niceo-constantinopolitan.

Un botez credem: botezul cu apă și cu Duhul sfânt întru Hristos. (Simbolul credinței.)

Un altar are biserica ortodoxă, una e jertfa noastră cea fără de sânge. (Pavel. Efes IV. 3—6.)

II.

Doauă firi a avut Domnul nostru Iisus Hristos: firea dumnezeiască și firea omenească.

Doauă voințe are Iisus Hristos: Voința divină (dumnezeiască) și voința umană (omenească).

Doauă sunt poruncile iubirei:

1. „Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău...”

2. Iar' a doua asemenea de mare celei dintâi: „Să iubești pe de-aproapele tău ca pe tine însuși...” (Mat. XXII. 37.)

Doauă sunt revelațiunile divine, descoperire dumnezeiască:

1) supranaturală;

2) naturală.

Doauă sunt bazele credinței ortodoxe:

1) Sfânta scriptură;

2) Tradiția. (Tradania.) (Pavel II. Cor. XI. 2. Theș. II. Efes. IV. 1. Filip IV. 9.)

Doauă părți are sfânta Scriptură:

1) Testamentul vechiu;

2) Testamentul nou.

Doauă feluri de păcate sunt:

1) Păcat strămoșesc (ereditat);

2) păcat individual (propriu.)

De doauă feluri sunt păcatele individuale (proprie):

1) păcat de moarte;

2) păcat iertabil.

Doauă feluri de virtute sunt:

1) virtute divină;

2) virtute morală.

¹⁾ Mă-am folosit de Catehismul lui Silvestru Morariu Andreieviciu, Viena 1897. Catehismul de Dr. Petru Barbu Caransebeș, ca izvoare auxiliare.

²⁾ Deuteronom VI. 4.

³⁾ Simbolul niceo-constantinopolitan. Pavel Galat. III. 24. Efes IV. 3. 4.

In două părți se împarte biserica viuă alui Hristos:

1) *Biserica docens.* Ierarhia, părinți, preoți, învățători, conducători;

2) *biserica discens* popor. învățacei mireni, conduși. (I. Petru II. 5. 9. Mat. XVIII. 15. 17.)

În două chipuri călcăm porunca lui Dumnezeu:

1) cu cuvântul;

2) cu fapta.

Doauă sunt urmărite județului:

1) raiul sau fericirea;

2) iadul sau osânda. (I. Cor. II. 9. Mat. VIII. 12.)

III.

Trei fețe persoane sunt în Dumnezeu: 1) Tatăl, 2) Fiul și 3) Duhul Sfânt și aceste trei una sunt. (I. Ioan V. 7. Matei XXVIII. 19.)

Trei feluri de membri are biserica lui Hristos:

1) Creștini vii pe pământ: biserica luptătoare (eclesia militans); 2) Creștini repausați în iad: biserica suferindă (eclesia patens); 3) Sfinții în ceriu: biserica învingătoare (eclesia triumfans).

Trei lucruri înfricoșate a suferit Iisus Hristos pentru noi: 1) Batjocura și maltratări; 2) restignire pe lemnul crucii; 3) moarte.

Trei sunt zilele sfinte: 1) sărbătorile lui Iisus Hristos (împărătești); 2) sărbătorile Născătoarei de Dumnezeu; 3) sărbătorile sfinților.

Trei cicluri (cercuri) de sărbători împărătești sunt:

1) ciclul Crăciunului; 2) ciclul Paștilor; 3) ciclul Rusaliilor.

Prin *trei lucruri* serbăm zilele sfinte:

1) prin odihna dela lucru;

2) prin rugăciune;

3) prin fapte bune.

Trei sunt virtuțile divine: 1) credința; 2) speranța (nădejdea); 3) iubirea (dragostea), „și acum rămân aceste 3” (Ap. Pavel Cor. XIII. 3.)

Trei puteri bisericesti a dat Hristos apostolilor săi și urmărilor acestora: episcopilor și preoților:

1) Puterea de a predică (Marc XVI. 15);

2) puterea de a săvârși sfintele taine (Matei);

3) puterea de a ocărâmi biserica, a legă și a deslegă. Ioan (I. Petru II. 5. Matei XVIII. 17, 18.)

Trei feluri de rugăciuni sunt:

1) Rugăciune de laudă;

2) rugăciune de cerere;

3) rugăciune de mulțumire.

Trei fapte bune creștinești sunt: 1) Rugăciunea; 2) milostenia și 3) postul.

(Va urma.)

O modestă părere.

— Reflexiuni. —

Chiar luasem condeul în mână, ca să fac pentru cetitorii ziarului nostru oficios o scută dare de seamă asupra unor cărți vechi, găsite printre hârtiile preoților Atanasie din Câmpani de jos și Nicolae din P. Zăvoieni, când, sosindu-mi numărul 39 din organul amintit, găsesc într'însul sub titlul »O modestă părere« unele vederi, împărtășite în chestia monografiilor, de zelosul tînăr Petru E. Papp, teolog.

Mijloacele propuse de numitul domn, cari, după cum zice Dsa, ar înlocui în cât-va, mai bine zis ar suplini lacuna monografiilor parohiale, sunt: »cărțile sau manuscriptele vechi, ce

se vor găsi să se aducă la cunoștința celor ce au darul de a se ocupa cu acestea, prin publicarea titlurilor în cutare-va din ziarele noastre,« iar celalalt mijloc e să avem în biserică un ziar unde să se inducă evenimentele mai însemnate, prin cari a trecut biserica.

Cel dintâi mijloc s'a practicat și până aci și e corespunzător întru atât, încât putem totuși conserva macar în parte obiectele istorice, ce avem de conservat. Cine însă ne poate garanta, că prin acest mijloc s'ar putea conserva și pe viitor, macar o parte din actele și documentele vechi? Oare cei cari până acum n'au dat dovadă nici de cea mai mică dragoste pentru istoria bisericască, vor avea ei aceasta dragoste în viitor? Își vor lua ei oare — nesiliți de nimenea — macar atâta osteneală ca să »aducă la cunoștința celor ce au darul a se ocupa cu acestea« existența unui ori altui document ori act vechiu, ce s'ar afla în bisericile lor? Mi se pare, că nu.

Mijlocul acesta e bun așadar numai în parte, — nu e bun, pentru-că lasă preoțimei latitudinea de a-l întrebuința, dacă vrea, ori a-l lăsa la o parte dacă așa-i convine. Apoi trebuie să ținem cont și de împrejurarea, că timpul are dinți buni, el mistue chiar și cetăți zidite din peatră și var, dar apoi să nu mistue niște hârtii aruncate — în multe locuri — ca pe ce nu-ți trebuie. Aceea dar, ce astăzi avem, mâne poate nu vom mai avea și înzădar am tot accepta ca să se aducă la cunoștința celor ce vreau să se ocupe cu eruarea actelor documentelor și a cărților vechi.

Ce privește al doilea mijloc, acesta e foarte bun. Afară de dl Petru E. Papp, ne-a mai dat să înțelegem, că acest mijloc e potrivit și Dl Valeriu Magdu preot în Ecica-română, care a introdus în parohia sa, spre scopul conservării evenimentelor istorice, așa numită »Cronica.« Eu l'am imitat încă atunci pe dl Magdu și mi-am câștigat libelul necesar spre acest scop, am indus în el tot aceea ce am putut erua ori constata relativ la biserica și școala din parohia mea. Aceasta cu privire la trecut, iar ce privește prezentul și viitorul, lucrurile istorice se vor induce în acel libel, pe care l-am numit și eu cronică, în ordine cronologică.

Și acest mijloc însă e lăsat la buna plăcere a preoțimei.

Eu de când am primit misiunea de păstor sufletesc, între alte chestii de natură urgentă, m'am preocupat necontentit și de chestia monografiilor bisericesti. Și că în adevăr pătruns am fost de aceasta chestie o dovedește împrejurarea, că am și făcut monografia comunelor mele parohiale Șeghiște și Hârsăști încă de mult. Acestea monografii le-a predat redacțiunea zia-

rului «Tribuna Poporului» în care doriām să-l public — Magnificenței Sale Domnului Vasile Mangra — unde se află și acum. Originalul nepuritat îl păstrez. Cum au fost lucrate aceste monografii, bine ori rău, e treaba criticei. Eu mă simțesc indestulit, că am putut mântui ceva.

Ajuns la atâta m'am cugetat mult, ce bine ar fi, când autoritățile noastre ar obliga întreaga preoțime, ca să facă monografia tuturor parohiilor!

Intre aceste trec mai mulți ani la mijloc. În cursul acestor ani și anume în anul curent să face o propunere chiar în Sinodul eparchial în chestia monografiilor. Sinodul decide a se transpune afacerea Consistoarelor spre deliberare. Nu știu ce vor fi decis Venerabilele noastre superiorități în această chestie, dar presupun, că chestia a fost trecută alături, din lipsă, că n'avem preoți capabili spre aceasta. Un lucru e acesta, pe care trebuie să-l recunoaștem cu toții, dar nu pe de a întregul. Eu nu pot subscrie un astfel de atestat de pauper tate spirituală, prin care întreaga preoțime să fie decretată fie incapabilă pentru o atare muncă spirituală, din contră afirm că o treime cel puțin ar fi capabilă a mai lucra câte ceva și cu peana, așa dar, ar fi în stare și de prelucrarea unei monografii. Și și cu atâta s'a mântuit, ce s'a putut. Și încă s'a mai făcut ceva. »Preoții și învățătorii noștri, în cea mai mare parte n'au pregătirile de lipsă..., cei ce ar putea să facă sunt cu mult mai nepăsători, mințile lor cu mult mai leneșe«, zice dl Papp. Un adevăr e acesta deși cam pipărat. Și vezi! Tocmai nepăsarea și lenea aceasta ar trebui scuturată puțin. Preoțimei se i-se dea lucru cu peana și mental macar pe una — două săptămâni într'un an, căci nu-i va strică nimic. În lucru e viața. S'apoi cine are de lucru, nu are timp de păcate și de transgresiuni. Și așa unii sunt în credința, că ocupațiunea noastră ne dă timp să ne certăm între olaltă preotul cu învățătorul și cu alți fruntași bisericești. Iată pentru-ce am fost eu și sunt și acum pe lângă aceea, că Venerabilele noastre Consistoare prin decis să oblige întreaga preoțime la prelucrarea monografiilor parohiale și a altor lucrări aparținătoare sferei teologice. Nu-i vorba, ar merge greu la început. Dar' apoi care început e ușor? Și cui îi trece prin minte, ca cutare să fie tras la răspundere, pentru-că nu a scris bine, ceea-ce a scris?

Magnificența Sa dl vicar din Oradea-mare a făcut un bun început, în respectul muncii spirituale a preoțimei, cu introducerea conferențelor pastorale. Prin aceasta unei părți din preoțime i-s'a dat ocupațiunea cuvenită. Și cred, că celea cărți și studii teologice au mai fost scuturate puțin de prav și repetite ici colea.

Dacă însă noi vom aștepta până când întreaga preoțime de azi se va regenera, apoi pot mărturisii, că următorii deși vor ști prelucra monografiile, dar' apoi nu vor avea material. Vor fi ei niște zidari buni, dar nu vor avea nici cărămidă, dar nici var și năsip. Și pentru-ce? Pentru-că aceea ce știu poporeni noștri de astăzi în respectul bisericei și a școalei, de bună-samă următorii lor nu vor ști, apoi însămnări prin cărțile bisericești cam dela intrarea în viață a generațiunei celei nouă preoțești nu prea găsești; chiar în cărțile bisericești din parochia mea nu află o singură notiță dela anul 1850 încoace.

Dar să luăm cazul de altcum neexistent — că nici un preot n'ar fi în stare a face o lucrare monografică. Venerabilul Conzistor și în acest car ar putea prin preoțimea tractuală să facă monografia comunelor parohiale. Și cum? Așa, că ar liberă între preoțime blanchete tipărite, în cari să se cuprindă întrebările principale, cari nu pot lipsi din o lucrare, ce poartă numirea de monografie și doară răspunde la întrebări va ști apoi fiecare preot. Acestea blanchete umplute apoi s'ar păstră în arhiva conzistorială, până ar veni timpul potrivit pentru prelucrarea tuturor monografiilor și respective prelucrarea istoriei diecezei, sau că s'ar publica în organul diecesan.

Ca de închiere adaug, că mă bucur foarte mult de tânărul teolog Petru E. Papp și cred că împreună cu mine se vor bucura și alții văzând, că numitul tânăr încă de pe acum e pătruns pe deplin de datorințele, ce încumbă unui adevărat păstor sufletesc. Și e bine, că astfel de tînări să fie spriginiți spre a putea ajunge macar în parochii bunișoare dacă nu chiar în celea de tot bune, ca în viață să se poată dedica cu totul muncii spirituale.

Darea de samă asupra cărților, menționate la începutul acestor șire, va urma în viitor.

Moise Popovicu,
preot.

Ipopotamul în credința popoarelor.

Cu o deosebită atențiune caut diferitele articole din gazetele noastre bisericești-scolare, ca se află explicările unor pasage din biblie, și mai ales a acelora, ce se ocupă cu unele soiuri de animale, plante, minerale, ori unele locuri din lumea veche sunt descrise. În alte reviste mai află în ale noastre însă foarte puține.

Cetind prin biblie, am ajuns și pe la cartea lui Jov, unde la cap XL. află descris un animal, care după a mea părere nu poate să fie altul, decât ipopotamul (*Hippopotamus amphibius* L.) Nici un zoolog modern nu poate să descrie animalul acesta mai corect. Numele de azi al anima-

lului din vorbă e drept, autorul cărții lui Jov nu-l folosește, ci conziderând forma lui urâtă, simplu îl botează de balaur.

Ipopotamul n'are ceva formă plăcută; corpul lui din lungime ajunge cam 3.5 metri. Este un animal grosolan, tare, cu pânțele până la pământ. La capul susamintit vers 10, autorul cărții lui Jov zice; »Iară tăria ei în coapsele ei este și puterea ei pe buricul pământului«. Precum vedem coapsele lui sunt puternice și formează tăria animalului. Spatele ipopotamului sunt late și țapene ca fierul, ear coastele late și puternice. Iată ce zice în versul 13: *Coastele ei coastă de aramă și spinarea ei fer vărsat*«. Pielea lui e groasă și cu puțin păr acoperită. Coadă e scurtă și groasă, la vers 12 »pusau coadă ca un chiparos, etc.« Gura lui e mare dinții groși, ochii vioi și mici, urechile scurte. Vedem deci și din descrierea aceasta scurtă, cât e de urât animalul acesta. El așa se vede e una dintre primele creaturi ale lui Dzeu și prin urmare e una dintre cele mai vechi animale. În cartea lui Jov cap XL vers 14 »aceasta este începătura zidirii Domnului, făcută, ca să se batjocurească de îngerii lui, deci Jov încă recunoaște cele mai sus zise.

Ipopotamul este un animal ierbivor, care prin tălpile sale late și cu pofta sa mare, nimicește cu totul locurile pe unde trăește. În acelaș loc vers 10 aflăm următoarea enunțare »Ci iată este fiara la tine care mînăncă iarbă ca boii«. Ca bălaur în cartea lui Jov el este scos și coborât în iad spre groaza și răsul celor de acolo. Vânărea animalului prin luntri (tocmai ca și azi) e descrisă în celelalte versuri.

Azi trăește prin locurile băltoase, râurile și lacurile Africei centrale. M'am minunat văzând animalul acesta descris de un autor, carele a trăit prin jurul rîului Iordan, pe când animalul chiar și în timpul preistoric numai prin Egipt și Africa centrală a trăit. Fossile de ipopotam nu a aflat nimenea în jurul Iordanului. Ammion Marcellin amintește, că încă în veacul al IV au văzut ipopotam în Egipt, dar de atunci ba. Eu așa cred, că autorul cărții lui Jov a călătorit prin Africa și acolo a cunoscut ipopotamul. Ori din alte religiiuni l'a putut cunoaște.

Biblia îl numește »*behemoth*« ce în limba evreiască însemnă animal mare și se vede, că cuvântul acesta e format din cuvântul egiptean »*pa-ahat-mou*«, ce însemnă *vacă de apă*.

În mitologia egipteană aflăm ipopotamul, ca personificatorul zeiței Apet Taueris, care aceea funcțiune avea, că ea prezida la nașterea zeilor. Apet la egipteni eră și zeița lăptării și a ocrătării.

Personificarea zeiței acesteia chiar prin un animal așa urât, probabil provine din alipirea și iubirea ipopotamului față de puii săi.

În testamentul vechiu ipopotamul e după mai mulți sfinți părinți personificatorul Sătanei și chiar în cartea lui Iov cap. XL. Domnul îi poruncește lui Iov, ca se prindă dihania aceasta și tot odată îl sfătuește ce și cum are să facă, că apoi cu lanțul de nas s'o poată duce după sine.

Nicolae Mihulin
prof. prep.

Nr. 5572/1904.

Concurs.

Pentru îndeplinirea postului de protopresbiter în tractul Șiria cu parochia centrală Șiria, devenit vacant prin abzicerea protopresbiterului George Popovici, ales referent în senatul strâns bisericesc al Consistorului din Arad, subscrisul Consistor, după ascultarea votului concernentului comitet protopresbiteral, publică acest concurs cu termen de **30 zile**, computate dela prima zi, ce urmează după publicare în organul oficial »Biserica și Școala«.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt

I. Din parochia centrală Șiria:

- a) sesiunea aparținătoare parochiei protopresbiterale;
- b) birul parochial usuat;
- c) stolele îndatinate;
- d) întregirea dela stat conform legii.

II. Din protopresbiterat:

- a) Retribuțiunea dela dieceză pentru inspecțiunea școlară și ședulele dela cununii, în suma ce o va stabili Sinodul eparchial;
- b) birul protopresbiteral dela 25 preoți câte 20 cor.;
- c) diurne pentru vizitarea canonică și revizuirea socoților conform concluzelor sinodale în vigoare;
- d) spesele cancelariei ppresbiterale conform concluzului Sinodului eparchial Nr. 91 din 1878.

Toate dările și sarcinile publice după sesiunea parochială le va suporta protopresbiterul alegând.

Aspiranții la acest post se avizează, ca în terminal indicat să subștearnă subscrisului Consistor recursele lor instruite cu documentele de cvalificațiune, prescrisă în §-ul 53 din Statutul-Organic și prin concluzul congresual Nr. 111 din 1888 și anume să dovedească, că au cvalificațiunea recerută a reflectanților la parochiile de clasa primă, să producă atestat de maturitate și să dovedească cu atestat, că au împlinit cel puțin cinci ani în serviciul bisericesc sau școlar cu succes deplin mulțumitor și că prin zelul, capacitatea și diligența lor s'au distins pe terenul bisericesc-școlar.

Din ședința plenară ținută în 10/23 Nov. 1904.

Consistorul gr.-or. român din Arad.

6628/1904.

Concurs.

Pentru îndeplinirea postului de protopresbiter în tractul Hălmașiu, devenit vacant prin moartea fericitului protopresbiter Ioan Groza iunior, subscrisul Consistor, după ascultarea votului concernentului comitet protopresbiteral, publică acest concurs cu termen de **30 zile**, computele dela prima zi, ce urmează după publicare în organul oficial »Biserica și Școala.«

Emolumentele împreunate cu acest post sunt :

I. Din parochia centrală Hălmașiu :

a) Birul și stolele îndatinate ;
b) întregirea dotațiunii preoțești dela Stat conform legii.

II. Din protopresbiterat.

1. Retribuțiunea dela dieceză pentru inspecțiunea școlară și ședulele dela cununii în sumă, ce o va stabili sinodul eparchial.

2. Birul protopopesc câte 10 cor. dela fiecare preot.

3. Diurne pentru vizitarea canonică și revizuirea socoșilor conform concluzelor sinodale în vigoare.

4. Spesele cancelariei protopopești conform concluzului Sinodului eparchial Nr. 91 din 1878.

Se observă, că amăsurat concluzului consistorial Nr. 10403/903 alegândul este îndatorat să contribuie anual din dotațiunea sa protopresbiterală și parochială cu 600 cor. spre acoperirea pensiunii protopopului Ioan Groza senior, până va fi acesta în viață.

Aspiranții la acest post se avizează, ca în termenul indicat să subștearnă subscrisului Consistor recursele lor instruite cu documentele de calificare, prescrisă în §-ul 53 din Statutul Organic și prin concluzul congresual Nr. 111 din 1888 și anume să dovedească, că au calificarea recerută a reflectanților la parochiile de clasa primă, să producă atestat de maturitate și să dovedească, că au împlinit cel puțin 5 ani în serviciul bisericesc sau școlar cu succes deplin mulțumitor și că prin zelul, capacitatea și diligența lor s'au distins pe terenul bisericesc-școlar.

Din ședința plenară ținută la 10/23 Noembrie 1904. *Consistorul gr.-or. român din Arad.*

—□—

2—3

Convocare.

Despărțământul ppsc Chișineu al Reuniunii inv. rom. dela școalele popor ort. din prot. arădane I—VII își va ținea adunarea de toamnă Luni în 29 Noembrie 12 Decembrie a. c. în comuna Erdeiș la care toți membrii despărțământului și binevoitorii învățământului sunt poștiți a participa.

PROGRAMA.

1. Dimineața la 8 ore chemarea Duhului sfânt.

2. Prelegere practică de inv. Teodor Câmpan
3. Cuvânt de deschidere.
4. Constatarea prezențelor.
5. Reflexiuni asupra prelegerii.
6. Esecutarea concluzelor adunării generale.
7. Discuțiuni asupra disciplinei școlare,
8. Încassarea tacselor.
9. Propuneri și interpelări.
10. Ficsarea procsimei adunări.
11. Încheiere.

Pilul-mare, 15/28 Noembrie 1904.

Stefan Lucața
președinte

CRONICA.

Sănătatea învățătorilor și a învățătoarelor.

Wichman konzilier german a trimis liste învățătorilor și învățătoarelor, în cari se indică starea lor sanitară. A și primit răspuns dela 305 învățători și 782 învățătoare. Înainte de toate s'a constatat, că dintre învățători numai 46, iar dintre învățătoare numai .00 au fost deplin sănătoase.

Boalele în cari sufăr cei ocupați cu pedagogia au fost: de inimă 3% inv. 0.9% învățătoare, de plumăni 7% inv. 11% învățătoare, de stomac și intestine 14% inv. 12% învățătoare, de nas, gât și urechi 23% inv. 20% învățătoare. Nervozitate 68% inv. 68% învățătoare Gălbinare 0% inv. 42% învățătoare.

„În genere s'au plâns de durere de cap 60% inv. 65% învățătoare. Palpitare de inimă 50% inv. 78% învățătoare Junghiuri 49% inv. 37% Dacă numai jumătate sunt adevărate din datele de sus, e deja documentată vorba veche „Quen di odere, paedagogum fecere.“

(Magj. Tanítóképző)

Sfințire de școală nouă. La aniversarea sf. apostol Filip, 14/27 Noembrie a. c. s'a sfințit noul edificiu școlar confesional al parochiei ort. resăr. rom. Buhani, un edificiu minunat ridicat în locul unei căsuțe scunde. A pontificat parochul locului *Ioan Munteanu*, cu asistența pâr. *Zacharia Milian* paroch în Dezna, a pâr. *Ioan Tirla* preot în Slatina, inv. *Pavel Ageu* din localitate și a inv. *Teodosiu Rafla* din Dezna, fiind de față numeroși membri ai întregii parochii. Noul local școlar s'a predat apoi în grijea epitopiei parochiale. Magistralul cuvânt festiv, a fost rostit de parochul pontificant.

Istoria Românilor bănățeni. Rodul unei îndelungate și serioase munci, este *Istoria Românilor bănățeni* de dr. teol. *George Popovici* protopopul Lugojului. Vasta lucrare cuprinde 424 pag. 8° mare.

Prețul 6 cor. + port postal.

Atragem atențiunea cetitorilor asupra acestei valoroase lucrări, și promitem a reveni.

Calendar. În editura Tipografiei și Librăriei diecesane de Caransebeș a apărut „*Calendarul Românului*“ pe anul comun dela Hristos 1905. Prețul 50 bani (25 cr) Pe lângă partea calendaristică, însoțită de Povești economice, Povestirea timpului, și Notițe, Calendarul conține: Cronologiile caselor domnitore, Tabela taxelor de poștă și telegraf, apoi Șematismul diecezei Caransebeșului având în frunte o biografie cu portret a Prea Sfințitului Domn Episcop Nicolae Popea. Partea literară cuprinde: Din ale neamului nostru (urmăre din anul trecut): Mihail Popoviciu (cu portret); Ștefan cel mare; Legendele despre Ștefan cel mare; Sărbătoare (schiță); Coriolan Bredicean (cu portret); Viața în Albania: Biserica catedrală din Caransebeș (cu

icoană); Dimitrie Brumariu (cu portret); Cei doi frați; Datini, din cari izvorește sărăcia la poporul român, și combaterea lor; Trăila Stroiescu (cu portret); Rozuna Doamna florilor (poveste); Prânzul. Partea economică cuprinde: Creșterea vitelor; despre darurile urzicilor. Urmează apoi Sfaturi, Casa orașului din Caransebeș, Poezii, Felurimi, Consemnarea târgurilor din Ungaria și Ardeal. Anunțuri.

Bibliografie. În editura librăriei Ciurcu din Brașov au apărut următoarele bucăți teatrale:

La crăciun. dramă în trei acte și Pictorul fără voie, comedie într'un act de Antoniu Papp. — Prețul 30 fil.

Vine Vlădica!... comedie în trei acte de Antoniu Papp. — 40 fil.

Dujmănoasă. piesă teatrală într'un act pentru „Ajunul Crăciunului”, compusă de Maria Drăgan, în-vățătoare. Prețul 16 fil.

Tot în editura Ciurcu au apărut:

Colinde, poezii și versuri funebreale de Maria Drăgan. — 20 fil.

Din literatura populară: Despre portul românesc și alte trei piese teatrale, cu câte 4 persoane precum și un dialog comic pentru școlari și școlărițe, de Maria Drăgan. 40 fil.

Legendar sau carte de cetire pentru școalele populare de Vasile Petri, partea I, pentru al 3-lea și 4-lea an de școală, a apărut în ediția XIII aprobată fiind și de înaltul minister. Prețul unui exemplar 1 cor. Editura autorului, în Nagyszeben (?).

Concurs.

În urma ordinului Ven. Consistor Nr. 6799/904, pentru îndeplinirea parohiei vacante de clasa primă din **Sinitea** în lipsă de competenți, de nou se escrie concurs cu termen de a recurge în **30 de zile** dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala” admitându-se să competeze și cei cu cvalificație de clasa a II-a.

Emolumentele sunt: a) una sesiune pământ arător cu dreptul de pășune; b) 640 cor. rescumpărare de bir și ștolă, dividendă după 40 acțiuni, ce are biserica la institutul „Victoria” ca fundațiune spre acest scop; c) completarea minimalului dotațiunei legale din vistieria statului după cvalificațiune.

Alesul va suporta toate dările după ceea-ce beneficiază.

Următorii decedatului preot Ioan Burdan beneficiază $\frac{1}{2}$ venit până la 6 Aprilie v. 1905.

Petenții sunt avisați ca recursese ajustate conform §-ului 15 din Regulamentul pentru parohii, să le înainteze oficiului protopopesc gr. or. în Șiria (Világos) și observând strict §-ul 18 din Regulament, în o Duminecă ori sârbătoare să se presinte în sfânta biserică din Sinitea spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Sinitea 4 Nov. n. 1904.

Ioan Șeradan,
pres.

Petru Balint,
notar.

In conțelegere cu mine: *Traian Terebențiu.* adm. pprs.
—□— 1—3

Pentru îndeplinirea parohiei de cl. I. din **Sân-Nicolaul mic** (cu filialele aparținătoare: Pusta mică, Aradul nou cu vile, Kisfalud, Szépfalu și Zsigmond háza) în protopresviteratul Lipovei, se escrie concurs cu termen de **30 zile**, dela prima publicare în foaia diecezană „Biserica și Școala.”

Emolumentele împreunate cu aceasta parohie sunt: 1) Una sesiune paroch. pământ arător extravi-

lan și una grădină intravilană, după care alegândul preot va suporta dările; 2) Birul preoteșe dela parohieni, de fie-care număr de casă 1 cor. și de fie-care juger catastral 1 litră grâu; 3) Stolele îndatinate conform normei ștolare votate de Ven. Sinod eparch. sub Nr. 210 ex. 1877; 4) Întregirea dotațiunei preotești dela stat (aci se observă că răposatului preot, ca preot cu cvalificațiune superioară i-a fost stabilită întregirea dela stat în sună de 1212 cor. 50 fil.)

Se observă că conform §-lui 8 din Regulament pentru parohii, jumătate din venitul parohiei, îi compete văduvei și orfanilor răposatului preot **M. Beșan**, un an de zile dela moartea acestuia, adevă dela 25 Iunie v. 1904 până la 25 Iunie v. 1905.

Recurenții sunt avizați, că recursese lor, instruite cu documentele necesare pentru parohii de cl. I. și adresate comitetului parochial din Sân-Nicolaul-mic, până la termenul susindicat, să le subștearnă **P. On. Domn Protopresviter Voicu Hamsea** în Lipova (Lippa) precum și ca, pe lângă observarea dispozițiunilor §-lui din Regulamentul pentru parohii, să se prezenteze în vre-o Duminecă ori sârbătoare în sf. biserică din S.-Nicolaul-mic, spre a-și arăta desteritatea în oratorie și în cele rituale.

Comitetul parochial.

In conțelegere cu mine: *Voicu Hamsea,* protopresbit.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea postului de paroh din **Rippa** pprezviteratul Tinca cottul Bihor, cu termen de alegere în ziua **17/30 Dec.** a. c. pe lângă următoarea dotațiune: a) 4951/1600 jug. pământ arător fânaț și imaș în valoare de 80 cor. b) dela fiecare casă câte 2 cor. bani numerari și câte 30 lit. de cucuruz sfărmat în valoare de 400 cor. numărul caselor 50, a sufletelor 844, c) întregirea dela-stat pentru preot fără 8 clase: 470 cor. Pentru cvartir se va îngrijii preotul, și dările publice are să le solvească preotul. Se observă, că alesul paroh poate fi administrator parochial în parohia din vecinătate Valea-mare. Reflectanții la aceasta parohie recursese lor instruite conform Regulamentului și adresate comitetului parochial le vor subșterne subscri-sului ppresbiter până în 12/25 Dec. a. c. și se vor presintă în vre-o Duminecă ori sârbătoare, în s. Biserica de acolo spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Rippa din ședința comitetului par. ținută la 22 Iunie 1904 st. v.

Marțian Andru
președinte

Ioan Triffan
notar.

In conțelegere cu mine *Nicolae Rocșin* ppresb.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea parohiei **Govoșdia** devenită vacantă prin strămutarea parohului Romul Vașan se escrie concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala.”

Venitele acestei parohii sunt: 1) 30 jughere de pământ arător și fânaț, cu un venit anual de 612 cor. 2) Înteresele după sumă de 418 cor., prețul alor 2 jughere de pământ espropriate de calea ferată. 3) Stolele usuete și birul dela 135 numere de case câte o măsură de cucuruz sfărmat. 4) Întregirea dotațiunii preotului din vistieria statului 328 cor. 34 fil. respective 1128 cor. 34 fil.

Doritorii de a ocupa aceasta parohie să-și trimită recursese ajustate conform §-ului 15 lit. b. al Regulamentului pentru parohii. P. O. oficiu pprezviteral în M.-Radna, iar dâșșii să se presinte pe lângă stricta observare a dispozițiunilor §-lui din acelaș Re-

gulament — în sfta biserică din Govoșdia pentru a-și arăta desteritatea în cele rituale și oratorie.

Govoșdia, la 9/22 Noemvrie 1904.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Procopie Givulescu* ppresbiter.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea definitivă a stațiunii de învățătoare, la școala tractuală de fete din Hălmăgiu, devenită vacantă prin pensionarea Paraschei Moldovan, se escrie concurs, cu termen de 30 zile dela prima publicare în fcaia oficioasă „Biserica și Școala“.

Emolumentele sunt: 1) 600 cor. bani dela comunele aparținătoare școalelor tractuale din notariatele Hălmăgiu, Hălmăgel și Bănești; 2) 80 cor. relut de cvartir dela parochia Hălmăgi; 3) pentru lemne 10 cor. dela Hălmăgiu, și 80 cor. dela parochiile aparținătoare; 4) pentru conferință 15 cor.; 5) scripturistica 10 cor., 6) usufructul unui jumătate intravilan.

Cu privire la cvincvenalul, dela recurente se cere „declarație“, că pe basa serviciilor eventual prestate de când și formează dreptul la el?

Doritoarele de a ocupa aceasta stațiune, vor avea a subșterne rugările, — ajustate cu documentele prescise și adresate comitetului ppsc din Hălmăgiu, — la oficiul ppsc din N.-Halmagy având a se prezenta în decursul concursului, în care-va Duminecă ori sârbătoare, în biserică centrală din Hălmăgiu.

Din ședința comitetului ppsc al tractului Hălmăgiu, ținută la 30 Oct. (12 Noemvrie 1904.)

Ioan Georgia

adm. ppresb. președinte

Mihai Vidu

not. comit. ppsc

—□—

3—3

Pe basa înaltului decis al Veneratului Consistor Nr. 2250/184 B. 1902 din nou se escrie concurs, pentru îndeplinirea postului de capelan, cu drept de succesie pe lângă veteranul preot din Ponoara Gavriil Lungu, cu termen de alegere pe ziua 12 Decemvrie st. v. 1904.

Venitele împreunate cu aceasta parochie sunt: 1) Casa parochială constătătoare din 2 chilii, cutină, cămară și grădină de 800□. — locuința să conșearvă pentru veteranul paroch, dar la cas de înțelegere vor locui împreună. 2) Pământ fanaț 4 holde catastrale estinat în 16 cor. 3) Pășunat 31 holde catast. 800□ estimat în 16 cor. 4) Dreptul de pășunat în pășunea comunală și lemne de foc după recerintele parochulnt 5) Birul dela 180 case a una vică cucuruz sfârmai câte în 2 cor. computat = 360 cor.; din acest bir preotul este indatorat a-și susține și cantor. 6) Una zi de lucru, pedestrașii cu mâna, jugașii cu jugul dela 180 Nri. de case. 7) Stolele usuate în trecut, compute după calculul mediu de 5 ani din urmă = 186 cor. și 8) Întregirea dela stat conform evalificațiunei.

Din toate acestea venite alegândul capelan va beneficia două din trei părți.

Petenții sunt avisați că petițiunile lor, instruite conform presciselor Regulamentului pentru parochii adresate ctetului parochial din Ponoara până la 7 Dec. st. v. 1904 să le trimită oficiului ppresbiteral gr.-ort. rom. din Ortiteg (Ūrgeteg) p. u. Eleds iar până la 5 Dec. st. v. 1904 să se prezente în cutare Duminecă sau ărbătoare în s. bis. din Ponoara, pentru a-și arăta dibăcia în cant omiletică.

Din șed. ctului parochial ținută în Ponoara la 14/27 Oct. 1904.

Comitetul parochial.

Cu consensul meu: *Iosif Moldovan* adm. ppresb.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea parochiei vacante de clasa III-a din Șiumugiu ppresbiteratul Orășii-mari, se escrie concurs, cu termen de alegere pe 12/25 Dec. a. c.

Emolumentele sunt: 1) Casa parochială cu 2 chilii culină, cămară, și cu edificiile laterale trebuincioase, și cu intravilan de 1/2 jug. catastr. 2) Pământul parochial 20 jug. catastrale. 3) Birul preoțesc dela 135 numere de case câte una măsură bucate, parte grâu, parte cucuruz, ori în bani, 2 coroane pentru una măsură, din care apoi preotul ales va avea să deie sfătului 12 vici. 4) Venitele stolare după usul din trecut.

Acestea venite împreună cu întregirea stabilită din partea Înaltului Guvern, pentru candidații fără 8 clase în sumă de 468 cor. 16 fil. care toate la oaltă dau un venit de peste 800 coroane.

Contribuțiunea după pământurile parochiale, are să-o solvească alegândul preot.

Se observă că alegândul preot are să provadă catechisările la toți școlarii deobligati, a frecvență școala cotidiană și de repetiție dela toate școalele aflătoare în parochie fără privire la caracterul acelora, și fără a așteptă remuneratiune pentru acelea catechisări dela comuna bisericăscă ori de la diecesă.

Doritorii de a ocupa aceasta parochie sunt poftiți a-și așterne recursele provăzute cu documentele recerute pentru parohii de clasa III-a și adresate comitetului parohial din Șiumugiu, să le subștearnă subsemnatului protopop în Oradea-mare până în 10/3 Decemvrie, având recurenții până la alegere a-se prezenta în vre-o Duminecă, ori sârbătoare la sf. biserică din Șiumugiu spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Comitetul parohial

În conțelegere cu: *Toma Pacala* protopop

—□—

3—3

Senegin contra tusei, răgușelei, durerii, de pept, ofitei, tusei măgărești, catarului astmei, greutății de respirat, lungoarei și tusei seci. **Vindecă sigur și repede. Prețul 1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Capsic unsoare. Contra durerii de oase, podagrei, reumatismului, răcelilor, durerilor de cap, dinți și nervi, precum și scrintiturilor. Cele mai îmbătrânite boale le vindecă. Prețul 1 cor. 20 fil. și 2 cor.

Centarin. Contra morburilor de stomac, precum lipsa de apetit, mistuirea rea, catarul și aprindearea de stomac, greața și vomarea, șgârcurile cele mai grele. Leac sigur. Folosește și la curățirea sângelui. Prețul 1 cor. 20 fil., și 2 cor.

Kaljodsarsapari. Mijloc escelent pentru curățirea sângelui la morburi secrete 1 sticlă 2 cor.

Laxbonbons, Închiderea scaunului e cauza diferitelor morburi, precum palpitarea de inimă, ameli, dureri de cap și altele. Deci cine suferă de încheierea scaunului numai de cât să comandeză **Laxbonbons** zacharele purgative, plăcute și dulci la luat. Prețul 1 cor.

Chimicale, drogue, legături și bandagerie chirurgice. Instrucție pentru prepararea diferitelor vinaruri, liqueruri, rom și altele. Tee russice, parfumuri, săpunuri, crem escelent pentru față și mâni. Articole cosmetice, oleu pentru păr. Esență pentru picatul și întărirea părului. Apa de gură și dinți pecum și praf. Ori-ce fel de articol din brânșă. Toate foarte ieftine. Faceți întrebare și Vă veți convinge.

22—30

Cornel Demeter.

apotecar în Szászváros, Iskola-uteza 46

Urmează în Supplementul Nr. 47, anul 1904.

SUPLEMENT la „BISERICA și ȘCOALA“ Nr. 47. Anul 1904.

Proiect de lege

despre modificarea articolului de lege XXXVIII, din 1868 despre învățământul în școlile populare și a articolului de lege XXVIII, din 1876 despre autoritățile din școlile populare.

(Urmare).

§. 65.

Planul de învățământ pentru pedagogiile înființate și susținute de stat, comune, societăți și privați îl stabilește ministrul de culte și instrucțiune, pentru cele confesionale competența autoritate bisericească. În pedagogiile confesionale studiile ordinare înșirate în §-ul 63 al legii acesteia sunt a se propune cel puțin în măsura, în care a dispus ministrul de culte și instrucțiune să se propună în instituttele de stat. Respectiva autoritate bisericească arată ministrului de culte și instrucție planul stabilit, manualele întrebuițate, mai departe cărțile folosite și mijloacele de învățământ întrebuițate în jurul învățării literaturii magiare, a istoriei și geografiei, din caz în caz, eventual la cerere, ori și când Ministrul apoi le examinează toate din punctul de vedere dacă nu conțin *înrătățuri contrare statului, constituțiunii și legilor.*

Iar' dacă se găsește de acestea, ministrul de culte și instrucțiune are dreptul și datorința să oprească întrebuițarea, în caz de necesitate să dispună confiscarea, și darea în judecată, pe calea ordinară a legii.

§. 66.

În pedagogiile de stat pentru învățători și învățătoare, se îngrijește autoritatea confesională de instruirea elevilor în religie și morală. Profesorul de religie, designat din partea competenței autorității supreme bisericești și aprobat de către ministrul de culte și instrucție, primește remunerație dela stat. Profesorul de religie are să propună religia și morala într'un local al institutului, și să se supună ordinii generale din institut, cum și ordinii de casă.

În pedagogiile confesionale pentru învățători și învățătoare, instrucția din religie și morală este a se reduce la anumite oare, în cari cei de altă confesiune primesc instrucția în religie și morală sub supravegherea și în urma îngrijirii propriiei lor confesioni.

§. 67.

Fie-care pedagogie de învățători și învățătoare stă sub nemijlocita conducere a directorului, care a) execută legile și ordinațiunile referitoare la pedagogii; b) e reprezentantul institutului față de autorități, părinți, epitropi cum peste tot față de public; c) e președintele corpului profesoral; d) e conducătorul afacerilor de cancelarie ale institutului; e) exerciază controlă asupra ordinii disciplinare și de studiu în institut, fiind în prima linie responsabil; f) împarte obiectele de studiu între membrii corpului profesoral și numește suplenți g) e conducătorul și administratorul responsabil al internatului.

§. 68.

În pedagogiile pentru învățători și învățătoare corpul profesoral se compune, afară de profesorul de religie, din șapte persoane, între cari e și directorul, și din învățătorul dela școala de aplicație. Dintre cei șapte profesori einți trebuie să fie (între ei și directo-

rul) profesori ordinari, iar' doi pot fi ajutători (suplinitori).

În pedagogiile de stat pentru învățători și învățătoare directorul nu poate avea mai mult decât 18 pe săptămână, iar' învățătorul dela școala de aplicație numai atâtea câte sunt prescrise pentru școala poporala, excepționându-se suplinirea altora, care nu poate dura peste o lună. Pentru aceea ce trece peste acest număr de oare săptămânale se compută profesorilor o remunerație separată, stabilită prin un statut. Directorii și profesorii pot să fie reprezentanți la comitat, oraș, comună, biserică, dar o funcție dotată cu salar ori o aplicare ordinară în oficiu nu pot accepta. Pentru a primi o astfel de ocupațiune laterală care nu-i împedecă în împlinirea chemării de profesori, dă ministrul de culte și instrucțiune permisiunea din caz în caz

§. 69.

Toate agendele spirituale oficioase și de ordine de casă le împlinește în pedagogiile de stat pentru învățători și învățătoare directorul, împreună cu corpul profesoral, și tot așa și afacerile disciplinare ale elevilor, în instanța primă.

§. 70.

Ca directori și profesori de pedagogie pot fi aplicați numai astfel de cetățeni ungari de stat, cari: a) au ecalificația de profesori pentru pedagogii, ecalificație regulată din partea ministrului de culte și instrucție prin ordonanță.

b) au ecalificație de profesori pentru școale medii, și cel puțin praxă de un an ca profesori suplinitori la o pedagogie;

c) după câștigarea unui testimoniu de maturitate dela școala medie au terminat studiile de cel puțin patru ani la vre-o școală superioară, și au făcut cu succes esamenele cerute;

d) în fine, la pedagogiile de fete aceia, cari au ecalificațiune de profesori la școalele civile și au făcut praxă de cel puțin doi ani la vre-o școală publică.

La pedagogiile de stat pot fi aplicați numai profesori cu ecalificația de sub a) și b). Ecalificațiunea de sub punctele a)–d) este a se vedea cu atestate date din partea autorităților institutelor din patrie. Documente aduse din strainătate vor fi luate în considerare numai după nostrificare.

§. 71.

În contra directorului și a profesorilor dela pedagogiile de stat are loc procedură disciplinară: 1. când respectivul își neglișă ori vatămă datorințele; 2. când manifestă o purtare scandaloasă morală; 3. când activitatea sa e contrară statului.

Pedeapse disciplinare sunt: a) înfruntarea, b) pedeapsă în bani până la 10% din salar, și c) amovare. În legătură cu cele două pedeapse prime poate să urmeze permutarea la un alt institut, pe spesele proprii, ceea-ce poate fi aplicat și ca pedeapsă independentă diciplinară. Perderea oficiului aduce cu sine și perderea salarului, a penziunii și a tuturor favorurilor avute ori pe cari le putea avea respectivul. Cu privire la familie, ministrul de culte și instrucțiune poate ameliora sentința referitoare la amovare în privința penziei, dar numai până la a treia parte din aceea-ce i-ar fi competat respectivului ca penzie după anii de serviț, amăsurat legii pentru penziune.

Cu privire la profesorii, cari fără vina lor au ajuns în stare de incapacitate pentru purtarea agendelor, dispune legea despre penziuni. Stabilirea incapacității de muncă se face după normele din procedura stabilită pentru cazurile disciplinare.

§. 72.

În pedagogiile de stat pentru învățători și învățătoare cercetarea disciplinară o efectuește o comisiune numită în scopul acesta, al cărei prezident este inspectorul de școale ori substitutul său, iar membrii pe jumătate funcționari ai ministerului de culte și instrucțiune, pe jumătate profesori ai institutului. Pe baza acestei cercetări aduce sentință disciplinară ministrul de culte și instrucțiune. Deodată cu ordonarea cercetării disciplinare, ori și în cursul acesteia, ministrul poate să suspendeze din post pe respectivul. În cazul, că punerea sub acuzare a fost decretată cu putere de lege pentru vre-o crimă, ori delict izvorât din râvnă de câștig, suspendarea este a se ordona totdeauna. În cazuri de alte acțiuni punibile, ordonarea suspendării urmează amăsurat împrejurărilor. Amănuntele procedurii disciplinare le stabilește ministrul de culte și instrucțiune prin ordonanță, și tot ministrul stabilește prin statut cercul mai restrâns disciplinar, care compete directorului față de profesorii și învățătorii dela școalele de aplicație, cu privire la susținerea ordinii și a disciplinei în institut.

§. 73.

Directorul, profesorul, ori învățătorul dela școala de aplicație, amovat din post în urma procedurii disciplinare, nu poate fi aplicat șase ani dela amovare la nici un institut de creștere. Iar directorul, profesorul, învățătorul dela școala de aplicație, care pe cale disciplinară și-a pierdut postul de două-ori, nu mai poate fi aplicat de loc la nici un institut de creștere.

§. 74.

Normele disciplinare pentru profesorii de la pedagogiile confesionale de învățători și învățătoare le stabilește autoritatea supremă bisericească, fiind datoare a le prezenta ministrului de culte și instrucțiune.

§. 75.

Examenul de calificare pentru învățătorii dela școalele elementare populare se dă la pedagogiile de învățători și învățătoare de ori-ce caracter în două forme separate, ca două examene speciale, cari se întregesc. Aceste două examene sunt:

a) examenul fundamental, care stă în legătură cu terminarea studiilor pedagogice și cuprinde în sine mai ales obiectele referitoare la educația generală;

b) examenul special de calificare, care servește mai ales spre constatarea calificării în sens mai restrâns, a capacității învățătorului de a propune și instrui. Ambele examene sunt publice.

§. 76.

Examenul fundamental pot să dea acei candidați, cari au terminat cu succes cele patru cursuri ale pedagogiei. Acel examen fundamental se ține la linia cursului al patrulea, cu eludarea examenului de clasă și ordinea în care are să se țină la fie-care pedagogie de învățători ori învățătoare de ori-ce caracter, o stabi-

lește ministrul de culte și instrucțiune. Pentru examenul fundamental nu să plătească taxe.

§. 77.

Examenul fundamental se face la pedagogiile confesionale de învățători și învățătoare în fie-care an, sub presiunea competentului inspector reg. de școale, ori al substitutului său numit din partea ministrului de culte și instrucțiune, în fața corpului profesoral de la respectivul institut.

La examenele fundamentale ținute la pedagogiile confesionale pentru învățători și învățătoare ministrul de culte și instrucțiune trimite în fie-care an câte un reprezentant guvernial, din care motiv respectiva autoritate supremă are să comunice cel puțin cu o lună mai înainte ministrului termenul ținerii examenelor.

Trimisul reprezentant al guvernului nu are nici un drept de dispunere, dar are să poarte de grijă, ca dispozițiunile legii de față și cele din instrucțiunea ce o dă ministrul cu privire la examene, să fie respectate. În scopul acesta:

a) examinează lucrările scripturistice, gătite pentru examenul fundamental pedagogic;

b) e prezent la examenul verbal și are dreptul să pună elevilor întrebări din fie-care studiu;

c) se convinge dacă candidații la învățătorie au capacitatea de a instrui limbaa magiară, în vorbire și scriere;

d) ia parte la toate consultările corpului examinator, în cari se stabilește rezultatul examenului scripturist și verbal;

e) face raport amănunțit ministrului despre experiențele câștigate și despre procedura observată din partea sa

Dacă reprezentantul guvernului vine în cursul examenului la convingerea, că legea și instrucțiunea pentru examene nu e respectată, va cere să se treacă la protocol constatarea sa, iar ministrului va face raport special. În cazul acesta testimoniile candidaților, cari au fost supuși examinării au să fie reținute până la deciderea ce o va da ministrul.

Ministrul provoacă autoritatea supremă respectivă să cerceteze afacerea. Autoritatea supremă are să înceapă numai decât cercetarea, și dacă în cursul ei se constată, că de fapt s'a comis ilegalitate ori s'au desconsiderat normele, are să suprimă estradarea atestărilor despre facerea examenului fundamental, și să facă raport despre aceasta ministrului de culte și instrucțiune. Iar dacă în cursul cercetării nu s'a putut constata nici o ilegalitate ori vătămare de norme, face raport ministrului de culte și instrucțiune despre procedura sa înaintându-i toate actele, și cu consentimentul ministrului dispune extradarea atestărilor.

§. 78.

Elevilor *privati* de la pedagogiile pentru învățători și învățătoare, cari corespund condițiilor de primire din §-ul 58, în cazuri de specială considerație de concesiune pentru a face examen de clasă (curs) autoritatea respectivei pedagogii; la pedagogiile de stat corpul profesoral cu consentimentul inspectorului reg. de școale dar pentru facerea examenului fundamental și special de calificare, la institute confesionale, ministrul de culte și instrucțiune, cu învoirea respectivei autorități supreme confesionale.

(Va urma).